

A barkócaberkénye (*Sorbus torminalis*) ízeltlábú faunája

A barkócaberkénye (*Sorbus torminalis*) elsősorban domb- és alacsonyabb hegyvidéki tölgyeseink szőrt előfordulású elegyfaja.

Tömegszaporodás esetén a tölgyeken előforduló legtöbb polifág lombfogyasztó lepkéhernyót (kis téliaraszoló, nagy téliaraszoló, tollascsapú araszoló, gyürkepettyes araszoló, aranyfarú pillé, gyapjaslepke stb.) megtalálhatjuk levelein. A nappali lepkék közül a galagonyalepke (*Aporia crataegi*) hernyói is kifejlődhetnek rajta.

Lombja azonban – eltekintve az egészen fiatal levelektől – nem túl kedvelt táplálék, mivel a levelek vastag kutikulája gyorsan kialakul, és ezáltal nehezen fogyaszthatóvá válnak. Valószínűleg ebből adódik, hogy a barkócafát ritkábban csupaszítják le a rovarok, mint a körülötte lévő tölgyeket.

Több polifág sodrómolyfaj (*Pandemis* fajok) is megél a barkócaberkényen. Ezek lárvái – nevükhöz méltó módon – a csőszerűen összesodort levéltekercs belsejében fejlődnek.

Levelein megtalálhatjuk mintegy tucatnyi aknázómoly (*Phyllonorycter* és *Stigmella* fajok) táplálkozásának nyomait. Ezek többsége oligofág, azaz a *Rosaceae* családba tartozó több tápnövényen (pl. galagonya, körte, alma) is képes kifejlődni.

A 4–5 mm szárnyfesztávolságú, egynemzedékes *Stigmella torminalis* nevű faj a levélfonákon készít keskeny kígyózó aknákat, melyek végén erősen kiszélesedő, foltoszerű járat található. Ez idáig csak a barkócafa levelein találták meg. Szintén a barkóca monofág aknázómolya a kétnemzedékes, az előzőnél valamivel kisebb termetű, hasonló aknát készítő *Stigmella habniella*, melyet csak Közép-Európa országaiból – így Magyarországról is – ismerünk.

Az aknázómolyok mellett számos zsákhordómoly (*Coleophoridae*) is előfordul a barkócaberkényen. Ezek többsége oligofág, illetve polifág, a berkényen kívül számos további tápnövényen is előfordulnak.

Levelein gubacsatkák okoznak szabálytalan alakú és méretű kinövéseket. Jelenleg még azt sem tudjuk pontosan, hogy e gubacsok hány gubacsatkafaj-

nak tulajdoníthatók. Valószínű azonban, hogy egy faj, illetve alfaj a barkócafa speciális parazitája. Az *Eriophyes piri* ssp. *torminalis* (egyész szerzők önálló fajként, mások alfajként említik) csak a barkócafa-levelek fonákján okoz himlőszerű foltosodást.

A hajtáscsúcson található levelek időnként torzultak, fodrosak, sárgás színezetűek. Ezt követheti a hajtásvég hervadása, illetve pusztulása. A jelenséget általában a *Dysaphis sorbi* nevű levéltetű okozza.

Apró virágait igen sok rovar képes beporozni, de elsősorban a kisebb termetű fajok látogatják szívesen, hiszen a kicsi virágokból elsősorban ők nyerhetnek „rentábilis” mennyiségű nektárt és virágpport.

Termésében több olyan molylepke lárvái is előfordulnak, melyek más almatermésűekben is megtalálhatók (pl. *Argyresthia conjugella*, *Pammene* fajok). Az apró almácskákban az említett lepkéhernyók mellett egyébként a hosszúfarkú fémfürkészek családjának (*Torymidae*) egyik „vegetáriánus” fajtát, a *Syntomaspis druparumot* is fellelhetjük. Beérett gyümölcsének húsát előszeretettel rágják meg a különféle darázs-fajok, közöttük a lódarázs is.

Nem ismerünk olyan xilofág rovar, mely kizárólag a barkócaberkényen, illetve a berkényeken fordul elő. A polifág cincérek és szúk közül azonban minden bizonnyal számos faj képes fájában kifejlődni. Ha lábonszáradt törzseit fel akarjuk használni, akkor számítani lehet rá, hogy a varratos bükkeszű (*Xyloterus domesticus*) és a kétalakú púposzű (*Xyleborus dispar*) is megtelepedhet benne, jelentős mértékben rontva ezzel a faanyag minőségét. Az Utóbbi faj lárvái érdekes módon nem is magával a faanyaggal táplálkoznak, hanem a peterakó nőtény által betelepített, ún. ambróziagombákkal. Ezek az anyajáratban, később a lárvajáratokban elszaporodnak és táplálékul szolgálnak a fejlődő lárváknak. Igen érdekes szimbiotikus kapcsolat ez a szű és a gomba között. A bogár terjeszti a gombát, utóbbi pedig átsegíti partnerét a cellulóz közismerten nehéz megemésztésén.

Az elszáradt törzsekben, illetve a még élő fa elszáradt ágaiban szintén előfordul a nagy gyümölcsfaszű (*Scolytus mali*) és a kis gyümölcsfaszű (*Scolytus rugulosus*). E fajok irodalmi adatok szerint tömeges fellépésükkor elsődleges kártevővé is válhatnak. Ez azonban sokkal inkább jelent reális veszélyt az ültetvényszerűen természet almásokra, mint az erdőben elszórtan jelenlévő barkócára.

A fiatal fák törzsében esetenként a kis farontó (*Zeuzera pyrina*) lárvája fejlődhet, a támadás eredményeként a törzs gyakran derékban eltörik. Az idősebb, de még élő törzsek tövi részén időnként megtalálható a nagy farontó lepke (*Cossus cossus*) hernyóinak rágcsálékkupaca, ami arra utal, hogy a fa belsejében jókora méretű hernyók rágunk ujjnyi átmérőjű alagutakat.

A viszonylag hosszú életű barkócaberkénye pusztulása után faanyagában gyakorlatilag ugyanazok a szaproxilofág rovarfajok lelhetők fel, mint bármely más vadgyümölcs korhadó fájában.

**Az ÁESZ Egri
Igazgatósága
erdőmérnököt
keres
ERDŐTERVEZŐ
munkakörbe.**

**Érdeklődni
személyesen az
Eger, Klapka út
1/B. címen vagy
az alábbi telefon-
számokon lehet:**

**36-510-570
36-510-580**